

Куций Віктор Васильович,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

СТАН НАУКОВОГО РОЗРОБЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ, ЗВІРИНИМ АБО ІНШИМ ВОДНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

Відповідно до ст. 13 Конституції України водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу є об'єктами права власності Українського народу [1]. Від імені Українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Водночас, такі водні та інші природні ресурси постійно намагаються знищити, що призводить до шкоди довкіллю загалом.

Сучасна екологічна ситуація в Україні вважається кризовою і обумовлена, як збройно агресією російської федерації, так і наслідками зростання екологічної злочинності. Злочини проти довкілля загалом та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом зокрема, становлять реальну загрозу внутрішній безпеці України. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є одним із найбільш поширених та найнебезпечніших в системі злочинів проти довкілля і за вчинення, відповідно до ст. 249 КК України передбачається кримінальна відповідальність [2]. На підтвердження поширеності цього кримінального правопорушення слугує і офіційна статистика. Так, відповідно до статистичної інформації Офісу Генерального прокурора до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено відомості щодо вчинення кримінальних правопорушень передбачених ст. 249 КК України, у 2015 році – 629, у 2016 році – 445, у 2017 році – 538, у 2018 році – 538, у 2019 році – 619, у 2020 році – 608, у 2021 році – 619 і станом на серпень 2022 року – 475 фактів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом [3].

Попри високо стабільну кількість вчинених кримінальних правопорушень вказаної категорії, загальний відсоток направлення кримінальних проваджень до суду із обвинувальним актом в середньому становить 57 %. Так, у 2015 році з 629 зареєстрованих кримінальних проваджень 420, із них – направлено до суду із обвинувальним актом (67 %); у 2016 році із 445 зареєстрованих – 240 направлено до суду (54 %); у 2017 році із 538 зареєстрованих – 301 направлено до суду (56 %); у 2018 році із 538 зареєстрованих – 346 направлено до суду (64 %); у 2019 році із 619 зареєстрованих – 354

направлено до суду (57 %), у 2020 році із 608 зареєстрованих – 326 направлено до суду (54 %), у 2021 році із 613 зареєстрованих – 340 направлено до суду (55 %) і станом на серпень 2022 року із 475 зареєстрованих – 245 направлено до суду (52 %).

Таким чином, враховуючи, що одним із важливих завдань криміналістики є безперервне озброєння правоохоронних органів ефективними засобами й методами боротьби зі злочинністю, наведені обставини визначають нагальну потребу в розробці наукових досліджень проблематики розслідування кримінальних правопорушень у сфері охорони довкілля, зокрема незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, що має не лише теоретичне, а й практичне значення, позаяк судово-слідча практика відчуває потребу в сучасній криміналістичній методиці спрямованій на підвищення ефективності досудового розслідування таких кримінальних правопорушень.

У юридичній літературі різним аспектам, які стосуються проблем екологічної злочинності, приділялась увага у роботах відомих вітчизняних вчених-криміналістів, зокрема: В. П. Бахіна, В. І. Василичука, Т. В. Варфоломеевої, А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. А. Журавля, А. В. Іщенка, Н. І. Клименко, І. І. Когутича, О. Н. Колесніченка, В. О. Коновалової, І. І. Котюка, В. С. Кузьмічова, Є. Д. Лук'янчикова, Г. А. Матусовського, В. Л. Ортинського, М. А. Погорецького, О. С. Саїнчина, М. В. Салтєвського, Д. Б. Сергєєвої, О. В. Таран, О. Ю. Татарова, В. В. Тищенко, Л. Д. Удалової, П. В. Цимбала, К. О. Чаплинського, С. С. Чернявського, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітька, О. О. Юхна та інших.

Окремі аспекти кримінально-правової характеристики досліджуваного злочину певною мірою розробляли такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: П. С. Берзін, Л. П. Брич, С. Б. Гавриш, О. Л. Дубовик, О. О. Дудоров, Е. М. Жєвлаков, В. А. Клименко, З. Г. Корчева, О. В. Кришевич, Н. О. Лопашенко, В. К. Матвійчук, В. О. Навроцький, М. М. Панько, В. С. Плугатир, П. Ф. Повеліцина, В. Я. Тацій, Ю. А. Турлова, Ю. С. Шемшученко та ін.

Значний вклад у дослідження цієї проблеми внесли в рамках кандидатських дисертацій: Турлова Ю. А. «Кримінологічна характеристика браконьєрства в Україні та протидія цим злочинам» (2011 р.), Оробець К. М. на тему: «Кримінальна відповідальність за незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним промислом» (2012 р.); Борисов Є. М. на тему: «Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: кримінально-правова характеристика» (2013 р.) та Волкова Т. І. «Кримінально-правова охорона рибних, звіриних або інших водних біологічних ресурсів (ст. 249 КК України)» (2019 р.).

Праці згаданих науковців мають фундаментальний характер і становлять теоретичне підґрунтя для вдосконалення різних аспектів протидії злочинності у сфері охорони довкілля загалом. Але, не зважаючи на це, питання означені темою дисертації, не знаходили окремого комплексного дослідження в контексті розслідування. З метою усунення цієї прогалини, означена проблема потребує детального дослідження через призму розробки окремої методики розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, результатом якого мають стати науково обґрунтовані пропозиції, спрямовані на вирішення наявних криміналістичних та кримінальних процесуальних задач.

Список використаних джерел

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

3. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування : наказ Генерального прокурора від 30 черв. 2020 р. № 299. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.

Литвяк Андрій Олегович,

аспірант кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права
та кримінології Пенітенціарної
академії України

НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗЛОЧИНИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ПРАЦІВНИКИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, ЯК КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У ст. 3 Конституції України визначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком нашої держави [1].

Правоохоронна діяльність є активною формою поведінки уповноважених суб'єктів, яка передбачає можливість застосування встановлених законом примусових засобів, що націлена на захист або відновлення прав, свобод і законних інтересів осіб, а також на протидію